

ČTVRTLETNÍK

PODZIM 2016

PROPAMÁTKY

Zahraniční zkušenost a podpora

ROZHOVOR S CONSTANTINEM KINSKÝM O ZÁMKU VE ŽDÁRU
OBNOVU VÝTOPNY V KOŘENOVĚ PODPOŘILY TAKZVANÉ NORSKÉ FONDY
S VOJTĚCHEM A JIŘÍM KMOŠKOVÝMI O DĚDICTVÍ ZEMĚDĚLSKÉ KULTURNÍ KRAJINY

Pavel Visek

ÚVODEM

Lidé si dávají předsevzetí často se začátkem roku, my jsme si jedno stanovili v redakci PRO-PAMÁTKY nyní na podzim: Přejeme si najít 1 000 lidí, kteří mají rádi pivo a památky. Věříme, že se nám tento úkol podaří splnit společně s našimi čtenáři a příznivci. Ptáte se jak? Od roku 2012 rozvíjíme dobrovolné dárcovství a podpora veřejnosti je pro nás velice důležitá. Naši aktuální výzvu nazýváme Pivo PROPAMÁTKY a všem svým dárcům za jejich přízeň věnujeme speciálně uvařené pivo v historickém pivovaru. Vaření piva je totiž poctivé řemeslo podobně jako každodenní práce v redakci. Dobré pivo nepřipraví sládek za den či dva a také kvalitní rozhovory, monitoring dotací a veřejných sbírek, prezentace odborníků z oblasti péče o památky a další praktické výsledky naší práce nevznikají přes noc. Víte, že v redakci PRO-PAMÁTKY pracuje nyní již devět lidí, z nichž sedm je se zdravotním hendikepem?

Zapojte se, podpořte nás a my vám jako poděkování zašleme originální balení piva PROPAMÁTKY (0,7 litru) uvařeného pouze pro vás, naše dárci. Více se dozvíte na straně 23 a také na: pivo.propamatky.info.

Aleš Kozák

DOPORUČUJEME

NOVĚ ZAPSANÉ PAMÁTKY

Ve druhém čtvrtletí letošního roku bylo do evidence Národního památkového ústavu zapsáno 25 nemovitých kulturních památek. Na seznam přibyla například bývalá tvrz v Koutě na Šumavě, boží muka, pomník či škola na Klatovsku, benzínová pumpa v Milíně na Příbramsku či železniční stanice v Martinicích

Fojánek WM, CC-BY-SA 3.0

v Krkonoších. V Pardubicích se stal chráněnou sportovní památkou stadion.

KONFERENCE O VEŘEJNÉM PROSTORU

Ve dnech 5.–7. října pořádá odbor památkové péče Magistrátu hlavního města Prahy konferenci nazvanou Veřejný prostor v památkově chráněných územích. Akce se zaměří na legislativní otázky, reklamní problematiku, možnosti financování, představí zahraniční zkušenosti a další aktuální témata. Setkání se uskuteční v hotelu Adria a refektáři

Vít Vit WM, CC-BY-SA 4.0

františkánského kláštera při kostele Panny Marie Sněžné. Odborné přednášky a diskuze doplní exkurze v doprovodném programu konference.

KURZY ŘEMESLNÉ OBNOVY

Metodické centrum pro vzdělávání v Telči v listopadu zahájí další ročník odborných kurzů v rámci vzdělávacího programu Řemeslná obnova historických staveb. Je určen řemeslníkům, pracovníkům památkové péče a zájemcům z řad veřejnosti. Kurz zahrnuje teoretickou výuku i praktickou část, která se uskuteční na vybraných historických objektech v Kraji Vysočina a v Centru stavitelského dědictví v Plasích. Řemeslné postupy jsou garantovány Národním památkovým ústavem. Absolventi kurzu získají certifikát.

BotMaticHIT, CC-BY-SA 3.0-NL

VELETRH PAMÁTKY – MUZEA – ŘEMESLA

V Průmyslovém paláci na výstavišti v Holešovicích se ve dnech 4.–5. listopadu uskuteční pátý ročník mezioborového veletrhu. Letos se zaměří také na činnost muzeí a galerií. V doprovodném programu jsou připraveny semináře, konference, workshopy, soutěže a výstavy.

MUZEA BEZ BARIÉR

Vyšel sborník z konference Muzea bez bariér: Bezbariérová přístupnost, výstavnictví a komunikace, kterou na podzim loňského roku uspořádalo Národní muzeum ve spolupráci s Moravským zemským muzeem a Slezským zemským muzeem. Obsah tvoří příspěvky přednášejících, metodické texty a příklady dobré praxe. www.emuseum.cz/bezbarier

MUZEUM NOVÉ GENERACE LETOS ZÍSKALO MEZINÁRODNÍ OCENĚNÍ ŽIVA 2016.

CONSTANTIN KINSKÝ SE AKTIVNĚ PODÍLÍ NA ROZVOJI KULTURNÍHO ŽIVOTA VE ŽDĚARU.

ROZHOVOR S CONSTANTINEM KINSKÝM

Naslouchat místu a nabízet klíč k jeho pochopení

Zámek ve Žďáru nad Sázavou se intenzivně otevírá veřejnosti. Napomáhá upevňovat identitu místa a buduje povědomí o tamním kulturním dědictví. V září majitelé hostili mezinárodní seminář pro správce památkových objektů, jehož byl portál PROPAMÁTKY mediálním partnerem. Setkali jsme se s Constantinem Kinským a hovořili jsme o semináři, muzeu a péči o svěšené dědictví.

CESTA ZPĚT

Pamatujete si na svoji první návštěvu zámku ve Žďáru?

Mám dvě vzpomínky. Jednu na hranici a druhou na Žďár. V lednu 1990 jsme se vydali s otcem poprvé společně do Československa. Jeli jsme z Vídně, a jak jsme se blížili ke státní hranici, oba jsme utichli. Předložili jsme cestovní doklady člověku, který by na nás ještě před několika týdny střílel, ale nyní nás vítal. Zanedlouho za hraničním přechodem jsem zastavil, a protože to byl tak krásný pocit, vrátili jsme se a hranici projeli ještě jednou. To byla cesta do Žďáru. Chlumec nad Cidlinou, stejně jako Prahu jsem předtím navštívil, ale do Žďáru se mi za komunistů nepodařilo podívat. Na zámek byl tenkrát smutný pohled. Žďárem ale prošlo v jeho historii mnoho událostí, a je-

TEXT JAN ČERVINKA
FOTO ZÁMEK ŽDĚAR NAD SÁZAVOU

OPRAVENÝ DVŮR S HOSPODÁŘSKÝM ZÁZEMÍM SLOUŽÍ K POŘÁDÁNÍ KULTURNÍCH AKCÍ A WORKSHOPŮ.

likož je velmi silným místem, život v něm plyne dál. Stačí pochopit genia loci a nechat se vést.

V jakém stavu se tehdy zámecký areál nacházel?

Jako v mnoha jiných případech nemělo hospodaření na zestátněných historických objektech za totality velkou logiku. Část byla špatně rekonstruovaná, respektive nenávratně zničená, a to včetně fresek. Část byla ponechána svému osudu, což znamenalo, že střechy byly děravé. A část, kterou představuje konvent, byla dobře rekonstruovaná.

Jak se daří finančně zajišťovat údržbu a opravy zámku?

Pro nás milovníky památek, ať kulturních, či přírodních, to je velmi zajímavé téma. Je velkou chybou, že zde není věnována dostatečná pozornost cestovnímu ruchu. Tím pádem musí-

me bojovat téměř sami. Uskutečnili jsme ale šťastné rozhodnutí, že jsme začali úzce spolupracovat s Krajem Vysočina a v rámci ROP Jihovýchod se podařilo získat finanční prostředky z evropských fondů na rekonstrukci jedné části zámeckého areálu, kde se dnes nalézá Muzeum nové generace. Dotace pokryla přibližně 35 procent nákladů na rekonstrukci a vybudování expozice. Naštěstí je projekt smysluplný a očekáváme, že provozně bude muzeum udržitelné. Přirozeně jsme smířeni s tím, že se nám nikdy nenavrátní počáteční investice.

Co přináší vstupné a jaké jsou další zdroje?

Muzeum nové generace má za sebou teprve rok a stále se učíme. Každopádně jsme velmi šťastni se základem, který za tu dobu máme. 50 procent návštěvníků přichází proto, že slyšelo přímo od někoho blízkého velmi po-

zitivní hodnocení a doporučení, aby se k nám přijeli podívat. Je krásné, že zážitek z muzea funguje. Ve Žďáru se věnujeme lesnictví, rybářství, trochu zemědělství. Máme tam také několik hektarů střech. A střechy máme všechny opravené. Přitom jsme paralelně 20 let investovali do všeho, co potřebují lesy, rybníky a polnosti. Naším cílem je, aby se kultura a cestovní ruch trochu osvobodily a hospodaření s lesy a rybníky je nemuselo dotovat. To je ale výhled na 50 let. Před čtyřmi pěti lety jsme začali přemýšlet o tom, jak ve Žďáru fungovat dál. Před rokem jsme otevřeli muzeum. Máme vizi a strategii rozvoje, abychom dobře sloužili místu, abychom byli užiteční pro naši zemi.

STARÉ A NOVÉ

Máte ve Žďáru nějaké místo, které máte rád pro jeho atmosféru?

Velmi mám rád „promenádu filozo-

VÝSTAVA BAROKNÍHO UMĚNÍ ZE SBÍREK NÁRODNÍ GALERIE NAVAZUJE NA HISTORICKOU TRADICI KLÁŠTERNÍCH GALERIÍ.

fů“, jak nazývám moji oblíbenou procházku. Trasa vede od vstupu do muzea okolo rybníka pod Zelenou horou a zpět. Z filozofického pohledu po cestě naleznete vše. Světlo a tmu. Jdete nahoru a dolů. Máte tam otevřený prostor i ten uzavřený. Vaše nohy vám umožňují uklidnit jak mozek, tak srdce. Je to taková metafora. Mimochodem tímto vycházkovým okruhem vede pěkná naučná stezka.

Jak vnímáte vztah mezi historickou a současnou architekturou?

S manželkou tvrdě respektujeme principy Cesara Brandiho. Když máme dostatek informací a víme, jak daná věc vypadala, tak restaurujeme. Oprava musí být vidět, ale zároveň zapadat do celku. Když nevíme, tak hledáme, a to otevírá prostor pro současná řešení. Ve Žďáru je tento přístup dobře vidět. Při rekonstrukci muzea se například nepodařilo zjistit nic k původním výplním dveřních otvorů, tak jsme zvolili soudobé tvarosloví a kovový materiál. Ke vztahu starého a nového dodávám, že je nesmírně důležité nalézat památkám využití, funkci. Pak jsou hodnotné a péče má smysl.

Co se týká současné architektury, velmi bychom si přáli spolupracovat s Václavem Ciglerem. V muzeu spojuje přízemí věnované středověku s prvním patrem, kde je představeno baroko, nové točité schodiště. Odkazů na propojení středověku a novověku, gotiky a baroka je ve Žďáru díky Santini-mu mnoho. Rádi bychom točité scho-

diště symbolicky doplnili o skleněný sloup od Václava Ciglera, protože obě expozice spojuje světlo. Dalším snem je citlivá stavba vodního pavilonu na rybníku mezi zámekem a Zelenou horou. S principem zrcadlení tam pracoval již Santini. Pro návštěvníka by to byl silný zážitek, stát na vodní hladině a mít výhled na Zelenou horu.

MUZEUM JAKO KLÍČ

Kdo je autorem myšlenky Muzea nové generace?

Muzeum je výsledkem dlouhé a nevědní spolupráce mezi námi s manželkou a francouzským architektem Gillesem Martym z kanceláře INCA z Grenoble. Za realizací pak stojí me-

VE ŽĎÁRU SE DLOUHODOBĚ DAŘÍ ZPŘÍSTUPŇOVAT DĚDICTVÍ PŘEDKŮ.

K OBLÍBENÝM MÍSTŮM PATŘÍ TRASA OD ZÁMKU K RYBNÍKU POD ZELENOU HOROU.

zinárodní tým expertů, architektů, umělců a scénografů.

Jak jste se rozhodli k expozici přistoupit?

Máme štěstí na vysoce profesionální realizační tým. Architektem projektu Muzea nové generace je již zmiňovaný Gilles Marty, scénář připravil Pavel Kosatík, v týmu autorů výstavy jsou úžasné dámy Eliška Fučíková a Kateřina Charvátová. Jelikož jsme se rozhodli pro muzeologickou metodu interpretace dle Freemana Tildena, vše musí respektovat dva principy. Zaprvé pracujeme s konkrétním místem, a co k němu není relevantní, to expozice nezahrnuje. Nemáme v ní například nic o Versailles, nic o životě císaře ve Vídni, protože tato témata nesouvisí se Žďárem. Zadruhé pracujeme pouze s vědecky podloženými fakty. Odborná garance je pro nás nesmírně důležitá. Máme radost z toho, že s námi spolupracují experti jako Eliška Fučíková, Kateřina Charvátová či profesori Jan Royt a Vít Vlnas. V expozici jsme se rozhodli nabídnout pomyslný klíč k historii celého areálu zámku a jeho okolí.

Jakou roli hrají v expozici informační a komunikační technologie?

Všichni v realizačním týmu se shodujeme, že technologie mají být v expozici zastoupeny. Považujeme ale za podstatné, že nejsou vidět. Nechceme, aby si lidé hráli s iPadem a viděli jen hru, a ne obsah. Technologie jsou jen podřízeným nástrojem, aby bylo

MUZEUM NOVÉ GENERACE JE KLÍČEM K POCHOPENÍ CELÉHO AREÁLU BÝVALÉHO KLÁŠTERA A DNEŠNÍHO ZÁMKU VE ŽDÁRU NAD SÁZAVOU.

návštěvníkům umožněno prožít místo všemi smysly.

Letos jste získali mezinárodní ocenění za kreativitu. Jaké máte s muzeem další plány?

V chorvatském Zadaru nám byla před několika týdny udělena speciální cena poroty Živa 2016 za kreativitu. Soutěž pořádá nezisková organizace Fórum slovanských kultur. Plánujeme rozvíjet program pro školy, který se velmi dobře ujal. Dokonce jsme museli z kapacitních důvodů zájemce odmítat. Chceme také rozvíjet spolupráci se seniory, kterým se již nyní věnujeme, na zámku pořádáme například Svátek seniorů. Budujeme partnerské vztahy s Krajem Vysočina, agenturou Czech-Tourism, dalšími destinacemi jako Litomyšl, Telč a Polička.

PARTNERSKÉ INSTITUTE

S kým spolupracujete?

Jsmo přesvědčení o jediném dlouhodobě fungujícím modelu, který představuje spolupráce mezi veřejným, neziskovým a soukromým sektorem. Což je i náš případ. Daří se nám výborně spolupracovat s Národním muzeem, Národní galerií, Národním památkovým ústavem, Ministerstvem kultury, římskokatolickou farností ve Žďáru. Společně pracujeme například na výběru exponátů do expozic, aby byly z národních sbírek a zároveň patřily do příběhu místa, souvisely s cisterciáky, světem baroka apod. Nechceme prezentovat sbírku náhodně posbíraných předmětů.

Jak vznikla spolupráce s Národním muzeem?

Ve Žďáru bylo dlouhé roky Muzeum knihy, které však bylo již zastaralé. Národní muzeum plánovalo expozici uzavřít. Podařilo se dospět ke společnému názoru, že než odejít, bude lepší spojit síly a připravit něco nového. Národní instituce mají fungovat a působit i mimo metropoli. Těší nás, že je to i případ reprezentativní expozice s názvem Barokní malířství a sochařství ze sbírek Národní galerie v Praze, která je umístěna u nás na zámku.

SDÍLET ZKUŠENOSTI

V září jste hostili mezinárodní seminář pro správce památkových objektů. Co vás vedlo k jeho přípravě?

Ideu založit pravidelnou mezinárodní vzdělávací akci jsme s francouzskou organizací pro ochranu památek Réseau des Grands Sites de France iniciovali z jednoho prostého důvodu. Pokud chcete cokoliv dělat, ať v Čechách nebo ve Francii, je nutné proložit zdi mezi institucemi a spojit různé pohledy. K tomu je potřeba sedět u jednoho kulatého stolu. Pracovníci památkové péče, lidé z cestovního ruchu, profesori, vědci, experti na marketing. Každý má svoji pravdu a svůj hlas. Je důležité, aby se z těch hlasů stala partitura, která zní. Dát se dohromady je klíčové.

Co vás osobně potěšilo, zaujalo?

Seminář zahrnoval tři workshopy. První se zaměřil na fenomén genia loci, jak ho uchopit a zprostředko-

ROD KINSKÝCH MÁ VE ŽDÁRU VIZI A PLÁNY DO BUDOUCNA, JAK DOBŘE SLOUŽIT MÍSTU.

vat lidem. Druhý se věnoval širšímu okruhu služeb, které jsou k tomu potřebné. Třetí řešil destinační management, jak spolupracovat, aby ta místa byla vůbec vidět. Na konci každého workshopu jsme si udělali krátké zhodnocení a všech 30 účastníků se vyjádřilo, že se něčemu novému naučili. Setkávání má smysl a plánujeme v seminářích pokračovat.

Který další rod podle vás odvádí dobrou práci v prezentaci kulturního dědictví?

Semináře se zúčastnili dva členové týmu Williama Lobkowicze. Oni jsou v obdobné situaci jako my, mají podobné portfolio, památky a sbírky. Svému rodovému dědictví se věnují. Rádi s nimi spolupracujeme.

Pracujete s dobrovolníky?

S dobrovolníky pracujeme dlouhodobě a spolupráce nás těší.

Jak je to se službami pro hendikepované?

Muzeum je bezbariérové. Audio průvodce je navíc určen i pro návštěvníky, kteří mají potíže se sluchem, a je jich překvapivě hodně. Zámecký areál není zatím zcela bezbariérový. Pokud se ale například objedná skupina předem, lze se připravit a vyjít vstříc. Je to pro nás důležité téma.

Co byste vzkázal našim čtenářům?

Dělat smysluplné věci. ■

www.zamekzdar.cz

ZÁCHRANU LOKOMOTIVNÍ VÝTOPNY V KOŘENOVĚ INICIOVALA ŽELEZNIČNÍ SPOLEČNOST TANVALD V RÁMCI PROJEKTU ZUBAČKA – UNIKÁTNÍ ŽIVÉ KULTURNÍ DĚDICTVÍ JIZERSKÝCH HOR A KRKONOŠ.

ZAJÍMAVÁ KONVERZE

Dědictví železnice a pomoc z Norska

Výtopna Kořenov se letos v červenci slavnostně otevřela pro veřejnost. V objektu se připravuje expozice Muzea ozubnicové dráhy zaměřená na pestrou historii památkově chráněné tratě z Tanvaldu do Harrachova, která poskytne zázemí rozsáhlé sbírce železničních vozidel. Výtopna byla zrekonstruována v rámci projektu Zubačka – unikátní živé kulturní dědictví Jizerských hor a Krkonoš, který byl finančně podpořen grantem z takzvaných norských fondů.

Krkonošská železniční trať z Tanvaldu do Harrachova je zajímavá nejen ojedinělým technickým provedením, ale také bohatou historií. Byla postavena v letech 1899–1902 jako důležité spojení průmyslové oblasti Liberecka a Jablonecka se západním Slezskem. Spojnice mezi Jizerskými horami a Krkonošemi je nejstrmější železnicí v republice, proto se na ní nachází několik úseků s ozubnicí uprostřed koleje, která dala trati název Zubačka. Systém pomáhá lokomotivám překonat příkré stoupání, které v některých místech dosahuje až 58 promile. V roce 1992 byla ozubnicová dráha společně s provozními objekty prohlášena kulturní památkou.

Kořenovská výtopna je součástí tohoto památkově chráněného technického zázemí. Na konci 80. let se pod náporu sněhu zřítla její střecha, budova pak desítky let chátrala, zůstaly z ní pouze obvodové zdi.

TEXT DAGMAR KOŽELUHOVÁ
FOTO PAVEL VLČEK

V ROCE 1987 SE POD NÁPOREM SNĚHU ZŘÍTLA STŘECHA A BUDOVA PAK DEŠÍTKY LET CHÁTRALA.

Nezisková organizace Železniční společnost Tanvald mnoho let usilovala o její obnovu, financovala záchranné práce na obvodovém zdivu, zabezpečovala odstraňování náletové vegetace a pokoušela se alespoň zakonzervovat stav. Celková rekonstrukce výtopny však přesahovala finanční možnosti této obecně prospěšné společnosti a před několika lety se objekt nacházel na hranici úplného zániku. V roce 2015 projekt Zubačka – unikátní živé kulturní dědictví Jizerských hor a Krkonoš získal grant ve výši 15,3 milionů korun z takzvaných norských fondů a na podzim byla zahájena rekonstrukce. Obnovu areálu finančně podporují také města mikroregionu Tanvaldsko.

Cílem projektu bylo zpřístupnit v bývalé výtopně ucelenou sbírku železničních vozidel. Letos na začátku července se slavnostně otevřela široké veřejnosti. Železniční společnost Tanvald navazuje na tento úspěch obnovou dalšího technického zázemí. Získala do vlastnictví točnu a vlečku, která je odbočkou z hlavní trati a přes 30 let nebyla využívána. V nejbližších měsících plánuje jejich opravu, aby do výtopny mohly zajíždět lokomotivy a motorové vozy.

Po zprovoznění těchto prvků budou v objektu deponována historická vozidla Železniční společnosti Tanvald a probíhat jejich opravy. Veřejnosti tak bude umožněno zhlédnout unikátní vozidla a práce na jejich údrž-

bě. Výtopna bude přístupná nejen při takzvaných nostalgických jízdách, ale i při běžném provozu Muzea ozubnicové dráhy, jehož je nyní součástí. V objektu se také plánuje pořádání kulturních akcí se železniční tematikou. Například při slavnostním otevření mohli návštěvníci zhlédnout výstavu fotografií dokumentující průběh obnovy.

Muzeum ozubnicové dráhy v Kořenově zahájilo provoz v roce 2008. Nachází se v budově bývalé železniční stanice Kořenov. Představuje trať Tanvald–Kořenov, její pestrou historii, zvláštnosti provozu a klasicky používaná vozidla. Návštěvníci mohou v expozici obdivovat modely různých druhů ozubnic, ozubnicové dvojkolí, jeho uložení a další technické zajímavosti. Například stožár elektrického vedení umístěný v expozici připomíná, že v první polovině 20. století již byla trať z Kořenova do Harrachova plně elektrifikována. Velkou část exponátů, fotografií a dokumentů muzeu věnovali či zapůjčili sběratelé.

Hlavním cílem Železniční společnosti Tanvald je obnova areálu železniční stanice Kořenov, údržba historických kolejových vozidel, provozování muzea a popularizace ozubnicové dráhy Tanvald–Kořenov–Harrachov, která je významnou technickou památkou regionu.

www.zubacka.cz

www.industrialnitopografie.cz

ZÁCHRANNÝ PROJEKT BYL PŘIPRAVEN JIŽ V ROCE 2009.

ZEPTALI JSME SE Petra Prokeše, ředitele Železniční společnosti Tanvald

Kdo inicioval záchranu výtopny?

Opravu lokomotivní výtopny v Kořenově iniciovala Železniční společnost Tanvald. Staráme se o provozuschopnost unikátních ozubnicových vozidel a dalších historických železničních kolejových vozidel a dodnes nám chybělo provozní zázemí, ve kterém by tato vozidla mohla být opravována a deponována. Získání a oprava výtopny pro nás byla už od počátku jasnou prioritou.

Kdy jste započali s rekonstrukcí?

Rekonstrukci výtopny jsme chtěli realizovat už v roce 2009 z Regionálního operačního programu. S žádostí jsme tehdy ale neuspěli. Po vypsání výzvy v takzvaných norských fondech jsme se pustili do „oprášení“ projektu a připravili žádost. Rekonstrukce trvala od září 2015 do konce dubna 2016.

Co bylo při obnově podle vás největším úskalím?

Největším úskalím byla zima a financování rekonstrukce. Zima 2015/2016 naštěstí nebyla nijak silná. Financování rekonstrukce jsme nakonec řešili prostřednictvím úvěrů u banky.

Spolupracovali jste s pracovníky památkové péče?

S pracovníky Národního památkového ústavu a s příslušnými zástupci státní správy jsme byli v pravidelném

V MINULÉM ROCE DÍKY GRANTU Z NORSKÝCH FONDŮ ZAPOČALA REKONSTRUKCE.

kontaktu a vzniklé problémy jsme řešili průběžně. Spolupráce s nimi byla a je na dobré úrovni. Podařilo se nám společně najít cestu, jak skloubit původní a nové prvky stavby.

Kdo je autorem architektonického projektu rekonstrukce?

Autorem projektu je architekt Ivan Lejčar z ateliéru ALEJ.

Vyzdvihli byste práci konkrétní osoby, která se na obnově podílela?

Poděkování určitě patří všem, kteří se na opravě výtopny aktivně podíleli. Zvláštní poděkování patří naší projektové manažerce paní Kateřině Preusslerové.

Co byste doporučili těm, kteří se chystají do podobné akce?

Oprava prostřednictvím dotačních titulů je administrativně velmi náročná a je nezbytně nutné se na to dobře připravit. Vlastní rekonstrukce je totiž jen část celkové práce, „papírová válka“ ale začíná s podáním žádosti a trvá i po dokončení stavebních prací. Chce to pevné nervy.

Jaké máte s výtopnou další plány?

Lokomotivní výtopna Kořenov bude sloužit jako zázemí pro ozubnicové lokomotivy a další historická železniční kolejová vozidla. Stane se součástí Muzea ozubnicové dráhy v Kořenově a v rámci prohlídky muzea bude přístupná veřejnosti, která se zde bude moci seznámit s těmito vozidly v jejich typickém prostředí. ■

AUTOREM PROJEKTU JE ARCHITEKT IVAN LEJČAR Z ATELIERU ALEJ.

PŘI OBNOVĚ VÝTOPNY SE PODAŘILO SPOJIT PŮVODNÍ A NOVÉ PRVKY STAVBY.

LETOS V ČERVENCI SE SLAVNOSTNĚ OTEVŘELA PRO VEŘEJNOST.

VÝTOPNA V KOŘENOVĚ BUDE SLOUŽIT JAKO ZÁZEMÍ PRO OZUBNICOVÉ LOKOMOTIVY A DALŠÍ HISTORICKÁ ŽELEZNIČNÍ KOLEJOVÁ VOZIDLA.

SPOLEK ARCHAICKÝCH NADŠENCŮ PŘI PÉČI O OHROŽENÉ PAMÁTKY LIDOVÉHO STAVITELSTVÍ NAVÁZAL SPOLUPRÁCI S FREILICHTMUSEUM BALLEMBERG. AKTIVITY BYLY PODPOŘENY Z FONDU PARTNERSTVÍ SPOLUFINANCOVANÉHO Z PROGRAMU ŠVÝCARSKO-ČESKÉ SPOLUPRÁCE.

ROZHOVOR S VOJTĚCHEM A JIŘÍM KMOŠKOVÝMI

Na zkušenou ke Švýcarům

Bratři Vojtěch a Jiří Kmoškovi založili s dalšími odborníky a nadšenci neziskovou organizaci a začali pečovat o dědictví zemědělské kulturní krajiny Českomoravského pomezí v blízkosti Litomyšle. Rozhodli se zachránit několik cenných objektů, založit malé muzeum v přírodě a vytvořit prostor pro prezentaci živé regionální lidové kultury. Spolupracují s muzeem v přírodě Ballenberg ve Švýcarsku a Valašským muzeem v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Jejich aktivity byly podpořeny z Fondu Partnerství spolufinancovaného z Programu švýcarsko-české spolupráce a zkušenosti zprostředkovávají dalším zájemcům.

Jak je náročné přesunout stodolu? Co všechno taková akce obnáší?

Vojtěch: V případě dvanáctiboké roubené polygonální stodoly z Čisté spočívá záchrana stavby v její demontáži a postupné rekonstrukci na novém místě ve vedlejší obci Trstěnice. Tomuto kroku musí nutně předcházet detailní průzkumové a dokumentační práce a vypracování projektové dokumentace pro transfer a rekonstrukci stavby. Tým složený z dobrovolníků nejrozsáhlejšího profesního zaměření uskutečnil v srpnu loňského roku za pomoci těžké manipulační techniky fyzickou demontáž a převoz stodoly. Nejnáročnější na celé akci byla manipulace s trámy, které dosahovaly v některých případech délky až 16 metrů. Po této „rozcvičce“ jsme o měsíc později demontovali a přesunuli na místo dočasně uložit i roubený dům pocházející ze začátku 17. století, který zatím čeká na svou rekonstrukci.

Z jakých zdrojů záchranu polygonální stodoly financujete?

Vojtěch: Od počátku jsme si kladli za cíl zachránit stodolu „přirozeným“ způsobem, bez nutnosti čerpání finančních prostředků z větších dotačních titulů. S touto ideou jsme oslovili zastupitele a starosty okolních obcí, kteří s velkým zájmem a pochopením pro tuto činnost poskytli pracovní sílu obecních zaměstnanců, finanční prostředky a dřevo na výrobu replik poškozených konstrukcí. Finančně záchranu polygonální stodoly podpořil Pardubický kraj, Lesy ČR a částečně Nadace Občanského fóra. V tuto chvíli máme k dispozici

VÝMĚNA ZKUŠENOSTÍ PROBÍHALA FORMOU STUDIJNÍCH CEST ČESKÝCH ZÁSTUPCŮ DO ŠVÝCARSKA.

prostředky, které pokryjí tesařské práce na stodole. Zároveň s podporou místních zemědělských družstev máme zastet pole tradiční dlouhostébelnatou odrudou ozimého žita, které příští rok po sklizni použijeme na výrobu doškové krytiny.

Znalosti jste si prohloubili v projektu s pracovním názvem Na zkušenou ke Švýcarům. Čím pro vás byla spolupráce přínosná? Co zásadního jste se tam dozvěděli?

Jiří: V uplynulém roce jsme v rámci studijních výjezdů měli možnost opakovaně navštívit největší švýcarské muzeum v přírodě – Freilichtmuseum Ballenberg. Cílem studijních cest byly konzultace se švýcarskými kolegy nad konkrétními otázkami vyplývajícími z realizace našeho projektu, výměna zkušeností a hledání inovativních řešení. Opakované návštěvy švýcarského muzea v přírodě nás ujišťovaly o důležitosti námi rozvíjených aktivit a byly velkým zdrojem inspirace. Charakteristickým rysem muzea Ballenberg je citlivé zapojení staveb do horské krajiny a jejich funkční využití. Velmi inspirativní pro nás bylo sledovat odlišné metodické přístupy k obnově staveb, které se vyznačovaly důraznou, ale přesto citlivou snahou o odlišení všech druhotných zásahů do konstrukcí historických staveb a projevovaly se například v opracování dřevěných prvků hobliním, a nikoliv dříve běžným ručním otesáváním. Opakovaně jsme se také vrátili do transferovaného roubeného domu z Matten, který ve svém historickém

DALŠÍMI AKTIVITAMI BYLO SPOLEČNÉ POŘÁDÁNÍ SPECIALIZOVANÝCH SEMINÁŘŮ A ASISTENCE ŠVÝCARSKÝCH EXPERTŮ U DŮLEŽITÝCH BODŮ PROJEKTU.

kém jádru nese velmi zdařilou moderní úpravu spočívající v adaptaci historického domu do současného životního standardu obývání, ale s minimálním zásahem do jeho hmotné podstaty.

Kdy vznikla idea „švýcarského projektu“?

VOJTĚCH KMOŠEK

- **narodil se v roce 1989 v Litomyšli**
- **vystudoval architekturu na Vysokém učení technickém v Brně**
- **předseda Spolku archaických nadšenců, který se zaměřuje na udržování tradičních postupů ručního zemědělství a lidových zvyklostí, zachovávání a prezentaci rukodělných řemesel a rekonstrukci historických stavebních památek**

Jiří: Již při tvorbě první koncepce projektu v lednu loňského roku, cíleného na záchranu a prezentaci ohrožených lidových staveb Českomoravského pomezí, jsme si uvědomovali potřebu citlivého ale zároveň moderního přístupu k celé věci. Naše první kroky proto směřovaly ke snaze o definování metodických postupů ve spolupráci se zkušenými odborníky na tuto problematiku. Idea možné spolupráce s Freilichtmuseum Ballenberg se zrodila někdy v březnu loňského roku a se souhlasem švýcarských kolegů se v květnu předložil hotový projekt na Ministerstvo financí České republiky.

Co vás vedlo k výběru Freilichtmuseum Ballenberg jako partnera projektu?

Jiří: Freilichtmuseum Ballenberg zná snad každý, kdo se i okrajově zajímá o problematiku lidové architektury a muzeí v přírodě. Výstavba muzea započala v 60. letech minulého století a v současnosti muzeum prezentuje na ploše více než 60 hektarů téměř 100 historických staveb, které systematicky dokumentují lidové stavitelství v jednotlivých švýcarských kantonech. Transferované stavby často prezentují odlišné metodické přístupy obnovy, které se vyvíjely s postupem času, a je velmi důležité je sledovat při hledání optimální metodiky aplikovatelné při obnově našich staveb. Při hledání partnerské instituce ve Švýcarsku to byla vlastně jediná možná volba. Kromě Freilichtmuseum Ballenberg je do projektu aktivně zapojeno i Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

Spolek inicioval a realizuje rekonstrukci transferované dvanáctiboké polygonální stodoly z čisté u Litomyšle na novém místě v Trstenici u Litomyšle.

Členové spolku se zaměřují na udržování tradičních řemeslných postupů.

Co podle vás ovlivnilo kladné rozhodnutí podpořit váš projekt z Programu švýcarsko-české spolupráce?

Vojtěch: Projekt byl od počátku koncipován jako prostředek k vytvoření metodických zásad pro péči o konkrétní ohrožené památky lidového stavitelství od počáteční dokumentace až po konečné otevření muzea v přírodě. Náplň projektu byla rozdělena do tří tematických okruhů – průzkum a dokumentace, transfer a rekonstrukce a prezentace a udržitelná péče o památky lidové architektury. Za podpořením právě našeho projektu spatřujeme fakt, že jsme si při psaní projektové žádosti předsevzali poměrně velkorysé cíle spočívající v opakovaných studijních výjezdech do partnerské instituce, asistenci švýcarských expertů u důležitých bodů projektu, zorganizování tří specializovaných seminářů a workshopů a vydání tří odborných publikací. To vše mělo být realizováno v krátkém časovém horizontu jednoho roku.

Předáváte nějak tuto zkušenost zájemcům inspirujícím se vašimi aktivitami?

Jiří: Zájemci z řad široké veřejnosti se mohli v uplynulém roce zúčastnit tří odborných seminářů, které se uskutečnily ve Chmelíku, Trstenici a v Litomyšli. Na seminářích zazněly příspěvky od tuzemských, ale i švýcarských odborníků na lidovou architekturu. Na semináře navazovaly i specializované workshopy, v rámci kterých se mohli návštěvníci seznámit s nejrůznějšími průzkumovými a dokumentačními metodami využívanými v praxi nebo nahlédnout pod ruce

skupině tesařů, kteří ručně vyráběli chybějící prvky rekonstruované polygonální stodoly. Aktuálně jsme také dokončili tři odborné publikace prezentující texty od 25 oslovených autorů a svým zaměřením tematicky pokrývající oblasti průzkumu a dokumentace, transferu

JIŘÍ KMOŠEK

- ▶ narodil se v roce 1990 v Litomyšli
- ▶ studuje technologii konzervování a restaurování na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze
- ▶ předseda Institutu lidového kulturního dědictví, který se zaměřuje na mapování a dokumentaci vesnických staveb, organizaci seminářů, publikační činnost a prezentační aktivity cílené na tradiční zemědělství, lidová řemesla, lidovou architekturu.

a rekonstrukce lidových staveb a možností jejich udržitelné péče a prezentace. Jednotlivé kapitoly obsahují i překlad zkrácených verzí textů do anglického a německého jazyka a bohatý doprovodný obrazový materiál.

Transfer stodoly a švýcarsko-česká spolupráce jsou součástí vašeho projektu Záchrana a prezentace lidového kulturního dědictví Českomoravského pomezí. Jaký je jeho cíl?

Vojtěch: Jedná se o několikaletý projekt zaměřený na fyzickou záchranu a prezentaci hodnotných a dlouhodobě ohrožených vesnických staveb z oblasti českomoravského pomezí. Aktivita jsou rozvíjeny na bázi občanského aktivismu, jsou do něho zároveň zapojeny nejrůznější odborné instituce a jejich koordinátory jsou Spolek archaických nadšenců a Institut lidového kulturního dědictví. Pro náš projekt považujeme za klíčové především vzájemně provázané obory lidového stavitelství, tradiční zemědělské obživy a rukodělné činnosti. Cílem projektu je v horizontu pěti až deseti let centralizovat všechny vybrané ohrožené objekty na místo v zachované zemědělské kulturní krajině v blízkosti Litomyšle. Takto vznikající prostor vytvoří autentické prostředí pro prezentaci živé regionální lidové kultury – stavitelské praxe, zemědělských a řemeslných postupů a lidových zvyků.

Vaši pozornost soustředíte na soubor lidových staveb z oblasti Českomoravského pomezí. Na základě čeho byly vybrány jednotlivé stavby?

Rekonstruovaná stavba bude po dokončení sloužit svému původnímu účelu.

Jiří: Společným jmenovatelem všech staveb, na které se koncentruje naše pozornost, je jejich extrémně špatný stav, který by bez urgentního zásahu směřoval k jejich zániku. Výběr konkrétních staveb byl proveden ve spolupráci zástupců Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Pardubicích a po konzultaci s vlastníky samotných objektů. Při výběru hrálo roli zejména stáří objektů, ale také jejich stavební typ a četnost jejich zastoupení v regionu. Aktuálně se naše pozornost soustředí na zděnou hospodářskou usedlost v Trstenici, která vytvoří zázemí pro transfer ostatních staveb. Další stavbou je roubený dům z Čisté pocházející ze začátku 17. století, který je v současné době demonstrován, a připravuje se projekt na jeho rekonstrukci a využití na novém místě. Z obce Čistá pochází i roubená polygonální stodola datovaná do konce 17. století, která je ojedinělým zástup-

Objekt polygonální stodoly bude společně s dalšími obnovenými lidovými stavbami tvořit jádro nově vznikajícího muzea v přírodě, které bude zpřístupněno široké veřejnosti.

cem hospodářských staveb dříve se běžně vyskytujících v našem regionu. Nejstarší stavbou, na kterou se zaměřuje naše pozornost, je roubený dům z Trstenic, jehož jádro pochází z konce 16. století. Postupně plánujeme uskutečnit i transfer a obnovu skupiny drobných výrobních a zpracovatelských objektů, mezi které patří sušárna na ovoce, pazderna či včelín.

V čem má být vznikající muzeum v přírodě jiné? Co bude jeho náplní a jak bude zajištěn jeho provoz?

Vojtěch: Rozhodli jsme se vytvořit funkční hospodářství, jehož ústředním zázemím bude zděná hospodářská usedlost v Trstenici. Tato usedlost bude doplněna o transferovanou roubenou polygonální stodolu a další drobné hospodářské objekty. Areál hospodářství v Trstenici bude po dobu rekonstrukce i po jejím ukončení zpřístupněn veřejnosti, která se zde

bude moci seznámit s tématy lidového stavitelství a tradičními hospodářskými postupy. Areál ale nebude končit plaňkovými ploty kolem zahrady. Usedlost je součástí obce, kde se nachází mnoho dalších krásných a hodnotných staveb vypovídajících o životě a hospodaření na vsi. Návštěvníky po obci provede naučná stezka, která upozorní na klíčové objekty v jejich autentickém prostředí a zapojené do běžného života. Součástí těchto aktivit je i ideový záměr nazývaný pracovní Centrum lidového kulturního dědictví. Ten se soustřeďuje na znovuvýstavbu roubeného domu z Čisté, který se má stát středem veřejných prezentačních a vzdělávacích aktivit. Představuje mimořádně cenný objekt roubeného domu jako exponát, který bude zároveň živým společenským a výstavním prostorem a ohniskem pro aktivity rozvíjené na poli poznání a prezentace kulturního dědictví venkova.

Co byste vzkázali našim čtenářům?

Vojtěch: Nejspíše asi to, aby se nebáli žít a pracovat v památkách nebo historicky hodnotných objektech. Tyto stavby procházely celou dobu své existence opakovanými úpravami podléhajícími změnám názoru na životní standard a podřizovaly se funkčnímu využití. Účelové úpravy byly ale prováděny s citem a za využití kvalitních materiálů. Snažme se proto zachovat co nejvíce z původní podoby těchto staveb dalším generacím. A také bychom rádi čtenáře pozvali v příštím roce do Trstěnic, aby se přišli podívat, inspirovat se. ■

FOND PARTNERSTVÍ

Ministerstvo financí jej realizovalo v rámci Programu švýcarsko-české spolupráce. Cílem bylo posílení vzájemné spolupráce mezi subjekty České republiky a Švýcarska. Granty byly udělovány na subprojekty zaměřené na posílení spolupráce, výměnu informací, přenos know-how a dobré praxe. Podmínkou pro předložení žádosti o grant byla realizace subprojektu se švýcarským partnerem. V rámci Fondu Partnerství byl realizován i projekt Metodika záchrany a prezentace lidového kulturního dědictví Českomoravského pomezí, jehož cílem bylo navázání spolupráce s Freilichtmuseum Ballenberg ve Švýcarsku za účelem předání zkušeností, využití inovativních prvků a nových řešení dlouhodobě rozvíjených partnerskou institucí.

www.ilkd.cz, www.swiss-contribution.cz

V ROCE 2008 SE V KINĚ VARŠAVA PŘESTALO PROMÍTAT A BYLO UZAVŘENO.

BUDOVU VE 20. LETECH NAVRHLI LIBEREČTÍ ARCHITEKTI JOSEF EFFENBERGER A FRITZ NOPPE.

OPRAVENÁ SCHODIŠTĚVÁ CHODBA S INSTALOVANÝM EXPONÁTEM PROMÍTAČKY

PODLAHU NAPADENOU DŘEVOMORKOU BYLO NUTNO ODSTRANIT.

POHLED DO HLAVNÍHO SÁLU KINA

SPOLEK ZACHRAŇME KINO VARŠAVA O BUDOVU PEČUJE OD ROKU 2012. OPRAVILI NAPŘÍKLAD FOYER.

ČLENOVÉ SPODKU PŘI PROMÍTÁNÍ FILMU CASABLANCA

FOTOREPORTÁŽ

FOTO ROMAN DOBEŠ, TOBIÁŠ HRABEC, ALEŠ JUNGSMANN, JIŘÍ ŽID

Historické kino ožívá

Budova libereckého kina Varšava vznikla na počátku minulého století. Kombinuje v sobě jemnou krásu art-deca a nevšední technická řešení, která ji dodávají charakteristický architektonický ráz. Objekt postavený ve vlhkém terénu využíval důmyslný větrací systém, jehož funkce byla v 70. letech narušena. Kino začalo postupně chátrat a v roce 2008 město rozhodlo o jeho uzavření. O několik let později se nadšenci ze spolku Zachraňme kino Varšava rozhodli situaci změnit. Podařilo se obnovit kavárnu ve foyer, částečně opravit malý sál a prostory v suterénu. Ve spolupráci s městem se připravuje celková rekonstrukce. Nejstarší liberecké kino je od loňského roku opět přístupné veřejnosti a místem, kde se pořádají nejen filmové projekce, ale také četné kulturní akce.

www.kinovarsava.cz

DO ZÁCHRANY KINA SE ZAPOJILI TAKÉ DOBROVOLNÍCI.

OBNOVENÉ INTERIÉRY HISTORICKÉ BUDOVY DODÁVÁJÍ KAVÁRNĚ KINO KÁVA NA PŮSOBIVÉ ATMOSFÉŘE.

V NEJSTARŠÍM LIBERECKÉM KINĚ SE OPĚT POŘADAJÍ PRAVIDELNÉ KULTURNÍ A SPOLEČENSKÉ AKCE PRO NEJŠIRŠÍ VEŘEJNOST.

PRACOVNÍCI MUZEA NAVŠTÍVILI PIVOVARSKOU SLADOVNU V ZAHRÁDKÁCH U SEDLČAN, NÁSLEDOVALA JEDNÁNÍ S MAJITELI, DEMONTÁŽ A TRANSFER HVOZDU DO KOSTELCE.

HVOZD ZREKONSTRUOVALI A NÁVŠTĚVNÍCI MUZEA MOHOU OBDIVOVAT NOVÝ EXPONÁT.

CHVÁLÍME

Zachráněná unikátní technologie nově k vidění v pivovarském muzeu

V Kostelci nad Černými lesy se dlouhodobě věnují dokumentaci, prezentaci a popularizaci historie pivovarů jako součásti našeho kulturního dědictví. Sbírky tamního muzea před lety rozšířila vzácná technologie. Mechanický hvozď systému Jana Ječmena byl letos rekonstruován a v září představen veřejnosti jako nový exponát tamního pivovarského muzea.

Nezisková organizace Černokostelecký pivovarský archiv a muzeum dlouhodobě usiluje o komplexní podchycení historie pivovarů v České republice. Zakladatelé Milan Starec a Tomáš Vodochodský zakoupili v roce 2001 opuštěný pivovar v Kostelci nad Černými lesy. Získali skladovací prostory pro deponování technologií a artefaktů z pivovarských provozů z celé republiky, v nichž po ukončení činnosti často dochází k likvidaci zařízení a demolici budov. V areálu pivovaru se tak nalézá bohatý archiv rozličných historických dokumentů

týkajících se pivovarnictví, obsáhla fototéka historických snímků pivovarů a rozsáhlé depozitáře technologických zařízení a dalších sbírkových předmětů. Pro veřejnost je přístupná muzejní expozice.

V roce 2002 pracovníci muzea provedli terénní průzkum pivovarské sladovny v Zahrádkách u Sedlčan včetně tamního hvozdu systému Jana Ječmena. Úspěšná jednání s majitelem objektu vedla v roce 2005 k demontáží a transferu technologie do Kostelce nad Černými lesy. Letos se podařilo hvozď kompletně zrekonstruovat a zprovoznit. Nový exponát pivovarského muzea mohou návštěvníci obdivovat od září, kdy byl slavnostně představen veřejnosti. Znalci historie pivovarů Milan Starec a Pavel Ják předpokládají, že hvozď ze Zahrádek je jedinou kompletně dochovanou realizací tohoto typu.

Bratři Josef a Jan Ječmenové patřili k významným inovátorům v oblasti sušení sladu. Působili v době, kdy se od poloviny 19. století přecházelo k nepřímému sušení sladu teplým vzduchem. Nová technologie ovlivnila stavební podobu takzvaných hvozďů, které se svojí vertikální výstavbou staly charakteristickým znakem sladoven, stejně jako výrazným prvkem v krajině. Na nových konstrukcích sladovnických hvozďů se podílela řada strojírenských firem. Ječmenových hvozďů bylo po celém světě instalováno stovky. ■
www.pivovarkostelec.cz
www.industrialnitopografie.cz

TEXT JAN ČERVINKA
FOTO MILAN STAREC

GALERIE 4 V CHEBU VZNIKLA Z BÝVALÉ SÝPKY KLÁŠTERA KLARISEK.

V JEVIŠOVICÍCH NA ZNOJEMSKU JE Z NĚKDEJŠÍ SÝPKY RESTAURACE.

NÁZOR

Můžete uvést zdařilou obnovu sýpky, která je podle vás příkladná včetně nalezení nového účelného využití?

Zeptali jsme se v souvislosti s devátým ročníkem podzimní konference PROPAMÁTKY, který se zaměří na obnovu a využívání historických sýpek.

Jiří Škabrada

Předpokládám, že nemáte na mysli sýpku selské usedlosti, ale sýpku vrchnostenskou, situovanou zpravidla „v panském dvoře“, protože tyto velké objekty se specifickou jednoduchou typologií mají v současnosti velké problémy s rozumným využitím. Moje odpověď je stručná: Ano, restaurace Sýpka v Jevišovicích na okrese Znojmo.

Jan Pešta

Příklady zdařilých obnov nejen sýpek (myslím tím tedy velké sýpky panských dvorů či sýpky kontribuční, nikoli malé sýpky v rámci selských usedlostí), ale i jiných hospodářských budov u nás není mnoho. Základní problémy je snadné pojmenovat: sýpky byly stavěny jako většinou monofunkční budovy pro jedno jediné

využití – skladování vymláceného obilí. Sýpky mají sice bohatě a bytelně dimenzované stropy, avšak ty jsou současně zpravidla velmi nízké, bez solidní podchodné výšky, a navíc požárně nevyhovující. Pro dnešní skladovací účely zemědělských produktů se prakticky nehodí z důvodů obtížné manipulace. Konverzi pro jiné, např. obytné účely, zase brání jejich stavební podstata (malá okénka, rozměrné prostory bez vnitřního členění, zmíněné nízké dřevěné stropy). Mnohé stavby si z nedávné minulosti nesou zátěž v podobě kontaminace zemědělskými chemikáliemi, které zde často bývaly skladovány. Téměř vždy se jedná o konverzi – tedy nalezení nové funkce pro stavbu. Těší mne, že v posledních letech takovýchto pozitivních příkladů přibývá. Z pohledu památkového jsem v tomto případě nakloněn velkým kompromisům,

které si v zájmu zachování celku leckdy vyžádají rozsáhlejší zásahy do autentické podstaty stavby. Za všechny příklady, které osobně znám, bych uvedl sýpky v Olbramovicích na Benešovsku (spolkový dům) a sýpku kláštera klarisek v Chebu (Galerie G4). Velmi zajímavým příkladem konverze z dávné minulosti je přestavba sýpky na návsí v Rousínově na Rakovnicku na školu. Z projektů konverzí, kterých jsem se alespoň okrajově v rámci průzkumů dotkl, mne zaujaly příklady sýpek v Herálci na Havlíčkobrodsku, Jirnech u Prahy, v Hluboké nad Vltavou, Starém Kníně nebo u dvora Starý zámek v Borotíně na Tábořsku. Některé z těchto projektů sice mohou v ortodoxně laděných památkářských kruzích vzbuzovat i jisté rozpaky – já jsem ale realista, a vítám tedy jakoukoli snahu vedoucí k úspěšné záchraně každého ohroženého objektu.

V SÝPCE V AREÁLU NOVÉHO DVORA V LETOHRADĚ SE NALÉZÁ MUZEUM ŘEMESEL A RESTAURACE.

SÝPKA V ZÁMECKÉM AREÁLU V NOVÝCH HRADECH NA ORLICKOÚSTECKU FUNGUJE JAKO MUZEUM CYKLISTIKY.

Radim Urbánek

V souvislostech, kdy se jedná o poměrně rychle chátrající velký objekt, považuji za ve své době mimořádný počín opravu a zejména smysluplné využití sýpky v areálu Nového dvora v Letohradě. Při posuzování zdařilosti z památkových hledisek je třeba vzít v úvahu právě dobu druhé poloviny 90. let minulého století, kdy k této opravě došlo. Pozoruhodné je i nové využití objektu, kdy vedle restauračního zařízení drtivou většinu jeho interiéru zabírá mimořádné Muzeum řemesel. Podstatné je, že při opravě a především rekonverzi objektu se podařilo zachovat vysokou míru jeho autenticity. V případě řady technických a hospodářských objektů jsou tím často myšleny „jen“ hlavní nosné konstrukce a vnější, v menším rozsahu i vnitřní architektonický výraz objektu. Dovolím si připomenout, že podstatu památkových hodnot sýpek vždy spoluvytváří vnitřní konstrukce specifické v tom, že v rámci jednotlivých podlaží jsou velmi masivně dimenzované ve vazbě na vynášení značných hmotností skladovaných sypkých zemědělských produktů. Zde se většinu těchto interiérových konstrukcí podařilo zachovat a nyní se tak spolupodílí na výtvarné podobě celé expozice.

Jiří Kmošek

Za zdařile obnovenou sýpkou, pro kterou se zároveň našla vhodná forma nového využití, nemusím ani daleko od mého rodného města Litomyšle. Opravená barokní sýpka se nachází v zámeckém areálu v Nových Hradech. Obnova probíhala v letech 2005–2007 pod vedením manželů Kučerových, kteří jsou zároveň vlastníky objektu. V roce 2007 bylo ve vnitřních prostorách čtyřpodlažní sýpky otevřeno První české muzeum cyklistiky. Na desítkách exponátů je zde zdokumentován vývoj cyklistiky od nejstarších velocipédů, pocházejících z počátku 19. století, až po moderní závodní speciály. Muzeum ročně navštíví několik tisíc návštěvníků.

Pavel Bureš

Ukázkovou obnovu mohutného patrového barokního špýcharu z druhé poloviny 17. století, který byl součástí zámeckého areálu, se podařilo uskutečnit v obci Vojkov nedaleko Sedlčan. V zanedbaném stavu jej v roce 2002 zakoupili současní majitelé a až do roku 2011 ho využívali jako prodejní sklad vína a keramiky. Nakonec se však rozhodli dát mu novou funkční náplň a z tohoto důvodu provést i jeho celkovou obnovu a úpravu interiéru. Po jejím dokončení v roce 2013 získal špýchar původní podobu a slouží jako kulturně společenský prostor

s expozicí historie keramiky, porcelánu, kachlí a kachlových kamen, k pořádání výstav, seminářů, přednášek a degustací vín. Úspěšnou realizací tohoto projektu soukromými vlastníky, financovaného z prostředků Programu rozvoje venkova Ministerstva zemědělství prostřednictvím místní akční skupiny Posázaví a investicemi z vlastních zdrojů, se podařilo zachovat cennou památku a zároveň ji vhodně začlenit do současného života obce.

ŠPÝCHAR VE VOJKOVĚ NEDALEKO SEDLČAN SLOUŽÍ JAKO KULTURNĚ-SPOLEČENSKÝ PROSTOR S EXPOZICÍ HISTORIE KERAMIKY A PORCELÁNU.

PŘÍKLADEM KONVERZE Z DÁVNÉ MINULOSTI JE PŘESTAVBA SÝPKY NA ŠKOLU V ROUSÍNOVĚ NA RAKOVNICKU.

Z MĚST A OBCÍ

BRANDÝS NAD LABEM

Expozice naší temné historie

Na zámku v Brandýse nad Labem je od roku 2004 umístěna stálá výstava o temné éře našich dějin. Ve třech místnostech a chodbě je připomenuta doba 50. let 20. století, kdy byly zřízeny takzvané Pomocné technické prapory (PTP) a vojenské tábory nucených prací. Expozice přináší základní přehled o fungování PTP v letech 1950–1954 a současně je představuje nejen jako zvláštní vojenské útvary pro občany, kteří byli komunistickou mocí označeni za politicky nespolehlivé, ale rovněž jako nástroj perzekuce. Iniciátory ohlédnutí za touto etapou našich dějin jsou bývalí příslušníci PTP František Holec a Jiří Růžička. Od listopadu 2016 bude expozice přemístěna do nově opravených prostor ve druhém patře jižního křídla zámku a doplněna o exponáty zapůjčené ze sbírek Národního muzea, které se spolu s městem Brandýs nad Labem – Stará Boleslav podílí na nové koncepci.

www.infocentrum-brandysko.cz

BUŠTĚHRAD

Starobylá ulice v Podhradí

Historické centrum Buštěhradu, které leží zčásti ve svažitém terénu pod zaniklým hradem, charakterizuje síť členitých úzkých ulic, kde nechybí ani schody. Některé z nich jsou tak přístupné pouze pro pěší. Jednou z těchto komunikací je starobylá ulice vedoucí z Podhradí do čtvrti Starý Hrad. Po více než 10 letech, kdy byla uzavřena díky zřícenému tarasu, ji město v letošním roce nechalo opravit. Po technicky náročném statickém zajištění svahu a vybudování nového tarasu se do ulice vrátila dlažba z kamenných kostek a nahradila nevhodné betonové dlaždice. Opěrné zdi byly opatřeny novou hrubou omítkou přírodního odstínu a koruny zdí byly pokryty pálenými taškami. Přibylo rovněž litinové zábradlí historického tvarosloví a zeleň. Opravená ulice podtrhuje starobylý ráz starého Buštěhradu, a stává se tak jedním z prvních počínů, kdy město plánovitě obnovuje a akcentuje malebný hradní charakter lokality.

www.mestobustehrad.cz

ARCHIV PTP

Město Buštěhrad

Z MĚST A OBCÍ

CHOMUTOV

Město obnovilo sochu světce

V roce 2015 obnovilo město Chomutov sochu sv. Jana Nepomuckého, která střežila starou silnici do Krušných hor. Později světec dohlížel na přejezd železniční trati u silnice na Březeneč. V 80. letech byl přejezd zrušen a socha se po výstavbě železniční stanice Chomutov město ocitla za parkovištěm. Časté stěhování i povětrnostní vlivy jí nijak neprospěly. Proto byla na náklady města očištěna, restaurována a konzervována. Jedná se patrně o nejpropracovanější zobrazení tohoto světce na Chomutovsku. Dynamický postoj ukazuje na okruh prací blízkých dílně sochaře Ferdinanda Maxmiliána Brokoffa. Dvoustupňový podstavec je uložen na předsunutém schodišti, které je dnes z velké části skryto v terénu. U nohou jsou dvě andělské hlavy spolu ukřižovaným Kristem. Na podstavci byl zřejmě kdysi nápis, který je však již zcela setřen. Podle farních zápisů byla socha postavena v roce 1733. Datu odpovídá sochařské provedení i profilace říms.

www.chomutov-mesto.cz

Jan Rößling

CHRUDIM

Iluzivní brány

Vzhledem k velmi špatnému stavu takzvaných iluzivních bran se město Chrudim rozhodlo podpořit jejich rekonstrukci. Ta byla realizována v letech 2013–2014 a představovala vyváženou kombinaci konzervačního a rekonstrukčního přístupu. Některé výtvarné prvky, které byly kvůli povětrnostním vlivům již téměř setřeny, byly citlivě obnoveny. Snahou bylo rehabilitovat hlavní architektonický efekt obou bran, tedy iluzi otevření architektury do okolní krajiny téměř manýristického charakteru. Iluzivní brány se nachází v zahradě dnešní Wiesnerovy vily. Okrasná zahrada byla založena ve druhém desetiletí 18. století rodem Millesimů. Tyto barokní portály, které v minulosti tvořily celek s obvodovou kamennou zdí, jsou vytvořeny jako iluzivní průhledy do arkád polorozbořených chrámů. Průhled levého portálu je pojat v nízkém reliéfu s barevným odlišením jednotlivých prvků, druhý je proveden čistě malířsky s rytou kresbou v omítce. Sochařskou výzdobu barokních bran zhotovil Ignác Rohrbach v letech 1725–1726.

www.chrudim.eu

Eva Blahutová

IVANČICE

Kříž v Lánech

V květnu tohoto roku byl v Ivančicích v místě zvaném Lány opraven a slavnostně vysvěcen kříž z roku 1812, který byl veden na seznamu nejohroženějších památek na Brněnsku. Předpokládá se, že jde o dílo velké kamenické dílny rodiny Majerů z Nové Vsi u Oslavan, která v regionu působila v 18. a 19. století. Kříž je vysoký čtyři metry a je vytvořen ze středně zrnitého zelenavě-okrového pískovce. Na soklu je pylon, na jehož bočních křídlech je umístěn motiv píšťal a závěsy penízů. Tělo Krista je mírně prověšeno s rozevlátou bederní rouškou staženou k pravému boku, hlava skloněna k pravému rameni, nad hlavou nápis INRI. Město tuto kulturní památku získalo do vlastnictví v roce 2014 na základě výzvy k převzetí věci opuštěné. Po obnově kříže slouží toto zastavení opět k rozjímání, výhledu do krajiny a odpočinku na cestě, kterou dříve horníci chodili pěšky do práce na oslavanský důl Kukla.

www.ivancice.cz

Město Ivančice

Přinášíme aktuality z míst, kde se aktivně věnují péči o kulturní dědictví. Uvedené texty jsou publikovány v rámci mediální spolupráce redakce s městy a obcemi.

JIČÍN

Valdštejnův odkaz

Jičínská Valdštejnská lodžie je pro místní kraj vzácným kulturním dědictvím. Mnoho desítek let se nedařilo nedostatečně udržovanému, a tím pádem chátrajícímu, objektu vtisknout konkrétní podobu jeho využití. S tím souviselo také nedostatečné financování provozu velmi zajímavé kulturní památky. Zvrat nastal před několika lety, kdy lodžie získala nového kastleána. Ten přišel s jasnou představou o programu, kterou podpořilo rozhodnutí města plně financovat obnovu objektu. Vrací se tak naděje, že se lodžie vrátí do své původní krásy. Přestože pro nezasvěcené zůstává stále ještě „tak trochu omšelým stavením“, dějí se tam věci donedávna nebyvalé. Objekt je již nyní plně využíván díky atraktivní programové skladbě a poprvé v dlouhé historii je prováděna postupná stavební obnova celého areálu.

www.valdstejnskalodzie.cz

Marie Faruzelová

KARVINÁ

Poslední ze čtyř zámků

Zámek Fryštát je výraznou dominantou města a patří k nejvýznamnějším památkám Těšínského Slezska. Dějiny zámku sahají do počátku 14. století. Od té doby se v něm vystřídalo několik majitelů. Posledním byl hraběcí rod Larisch-Mönnichů, který na Karvinsku začal těžit uhlí a vlastnil zámek do konce druhé světové války. Na území města se nacházely v minulosti dokonce čtyři zámky. Vlivem těžby však musely být tři postupně zbourány. Jediný z nich, zámek Fryštát, se naštěstí dochoval a již 20 let slouží veřejnosti. V současné době si mohou návštěvníci vybrat ze tří okruhů včetně expozice ze sbírek Národní galerie v Praze. Památka je přístupná i mimo sezonu. V rámci Dnů evropského dědictví v něm byla dne 9. září zahájena výstava obrazů karvinského rodáka Jakuba Špaňhela, která potrvá až do 27. listopadu. Ve dnech 10. a 11. prosince se uskuteční akce Vánoční čas na zámku.

www.karvina.cz

www.zamek-frystat.cz

Město Karviná

NOVÝ BOR

Citlivá obnova centra města

Město Nový Bor za citlivý přístup při postupné obnově historického centra získalo druhou příčku v krajském kole soutěže o Cenu za nejlepší přípravu a realizaci Programu regenerace městských památkových rezervací a Radnice se může pochlubit zdařilou rekonstrukcí lokality Lužických domků, která představuje unikátní soubor tamní architektury. Porota soutěže ocenila rovněž celkovou podobu parku mezi radnicí a Sklářským muzeem na náměstí Míru či zrestaurované hlavní a boční dveře kostela Nanebevzetí Panny Marie podle historických dokumentů. Pozornost města se ale při obnově památek nesoustředí jen na jeho centrální část. V loňském roce rekonstruovalo podle původního návrhu Karla Dvořáka pomník hrdinům Rumburské vzpoury na Lesním hřbitově, který patří k evropským raritám. Jako připomínku 600. výročí upálení Jana Husa umístilo také kamennou sošku poblíž ulice nesoucí Husovo jméno. Na jednom z nejhodnotnějších objektů klasicistní výstavby ze začátku 19. století opravilo střechu do původní podoby podle dochovaných fotografií.

www.novy-bor.cz

Město Nový Bor

Z MĚST A OBCÍ

PÍSEK

Měšťanský dům U Slona

Základy domu U Slona, který se nachází nedaleko Kamenného mostu, pocházejí ze 13. století. Původně na jeho místě stával domek branného. Současná podoba je empírová z roku 1824, stejně jako domovní znamení slona. Celý dům potřebuje náročnou rekonstrukci, aby se mohl otevřít veřejnosti. Mělo by v něm být muzeum Kamenného mostu, výstavní a přednášková síň a informační centrum. Majitelem nemovitosti byl založen Spolek přátel domu U Slona, který se ve spolupráci se spolkem Přátelé Kamenného mostu snaží pořádáním různých akcí přispět k obnově domu. Výtěžek z akcí se použije na statické zajištění objektu pomocí betonové injektáže nosného sloupu. Oprava by měla být spolufinancována z Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón. Na financování se dále podílí město Písek a vlastníci domu. V další etapě náročné rekonstrukce musí být opraven krov, aby se odlehčilo celé budově. Na opravu cenné památky byla vyhlášena také veřejná sbírka.

www.pisek.eu
www.mesto-pisek.cz

SOBĚSLAV

Hradní knihovna žije

V roce 2010 byla pro veřejnost otevřena městská knihovna v části obnoveného hradního areálu v Soběslavi. Zdařilá rekonstrukce se dočkala řady cen, mezi nejvýznamnější patří Grand prix Obce architektů 2011. Podstatnější než oficiální ceny je však kladné přijetí obnovy hradu obyvateli města. Knihovna slouží k různým kulturním akcím a zároveň patří k cílům, které by návštěvník Soběslavi neměl opomenout. V listopadu roku 2015 získalo město darem od rodiny Břízových celoživotní dílo Jana Břízy – pohyblivé jesličky. Návštěvnost knihovny se tak ještě zvýšila. Jesličky jsou v provozu téměř každý den. Čtenáři a návštěvníci knihovny mohou zhlédnout také sousední Hlásku, která jako strážní věž chránila Soběslav od roku 1510 a dnes slouží především jako výstavní prostor. Zdařilá obnova hradu na sebe navázala další aktivity a památka žije.

www.musobeslav.cz

ÚSTÍ NAD LABEM

Drobné památky se dočkají záchrany

V letošním roce se Magistrátu města Ústí nad Labem podařilo připravit celkem tři projekty obnovy památek, které finančně podpořil Ústecký kraj z Programu na záchranu a obnovu drobných památek a architektury dotvářející kulturní krajinu a Programu na záchranu a obnovu kulturních památek. Z prvně jmenovaného programu se bude rekonstruovat pomník padlým ve druhé světové válce, který je situován před Základní školou Předlice, a renovovat poškozený kamenný kříž s Kristem před kostelem sv. Josefa rovněž v lokalitě Předlic. Z druhého programu na obnovu kulturních památek je připravena realizace osazení obrázků světců na boží muka ve Všebořicích. Dokončení všech projektů je plánováno do konce roku 2016. V současnosti již byly podepsány smlouvy o poskytnutí dotace mezi Statutárním městem Ústí nad Labem a Krajským úřadem Ústeckého kraje.

www.usti-nad-labem.cz

Hledáme 1000 lidí, kteří mají rádi pivo a PAMÁTKY

Podpořte naši redakci
a získejte pivo PROPAMÁTKY

pivo.propamatky.info
217 607 831 / 0300

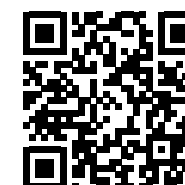
První dárce nás podpořil 12. prosince 2012 v 8:24

Od roku 2007
pomáháme šířit osvětu
a příklady dobré praxe
v péči o památky.
Náš tým čítá devět lidí
a práce v redakci je vlastně řemeslo.
Podobně jako vaření piva.

Vážíme si svých čtenářů a příznivců.
Všem dárčům, kteří podpoří práci naší redakce,
zašleme jako poděkování
originální balení piva PROPAMÁTKY
uvařeného speciálně pro tuto kampaň.

PODPOŘTE NÁS NA
pivo.propamatky.info

Každou láhev piva spolehlivě a s radostí
doručí partner kampaně společnost DPD.

A dnes se můžete stát naším dárce také vy

PROPAMÁTKY

konference o historických sýpkách
9. a 11. listopadu v Telči

konference.propamatky.cz

HLAVNÍ PARTNER PORTÁLU

Pálené tašky značky TONDACH navazují na tisíciletou tradici používání tohoto druhu střešní krytiny, z čehož vyplývá závazek uchovávat ráz střešní krajiny zejména z pohledu materiálu a tvarů také do budoucna. Výrobky

této značky mají nejdelší záruku na základní střešní tašky vyráběné u nás, a to 33 let. Životnost pálených tašek ale činí až 100 let.

www.tondach.cz

ODBORNÍ PARTNEŘI PORTÁLU

Zajistíme likvidaci dřevokazného hmyzu v historických stavbách prostřednictvím horkého vzduchu.

www.thermosanace.eu

Ovládáme řemeslo ručně sypané, historické, ostře pálené, probarvené keramické dlažby.

www.historicka-dlazba.cz

Prověřené materiály pro řešení vlhkostních problémů v historických objektech včetně poradenství

www.mc-bauchemie.cz

Od roku 1991 dodáváme izolační systémy i do historických budov.

www.ciur.cz

Kvalitní minerální nátěrové systémy pro restaurování a obnovu památek

www.keim.cz

Využijte našich zkušeností s osvětlením historických budov.

www.erco.com

Kvalitní česká okna a dveře s tradicí od roku 1926 – repliky špaletových oken i historických dveří

www.janosik.cz

Odborný veletrh PAMÁTKY – MUZEA – ŘEMESLA pořádá INCHEBA EXPO PRAHA s. r. o.
www.incheba.cz/pamatky

Znáte důvěryhodné a seriózní společnosti, které působí v oblasti obnovy a péče o památky u nás? Dejte nám o nich vědět.

Čtvrtletník portálu PROPAMÁTKY
Ročník 5, číslo 3, vychází: 4x ročně
Vydává: Institut pro památky a kulturu, o.p.s.
Editor: Jan Červinka

Redakce: Aleš Kozák, Zbyněk Konvička,
Dagmar Koželuňová, Veronika Pevná,
Jindřiška Kukrálová
Jazyková redakce: Lenka Kuboušková

Grafická úprava: Jiří Pobřísl a Jan Štůrc
Evidenční číslo: MK ČR E 208 18
© Institut pro památky a kulturu, o.p.s.
E-mail: redakce@instituteu.cz